List 6. **NOVICE** Tečaj XL.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. februarja 1882.

Obseg: O reji in oskrbovanji goveje živine. — Kmetijska predavanja. — Zakon za povzdigo živinoreje od 9. januarija 1882. za vojvodino Štajarsko. — Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna. (Dalje.) — Kako bi ljudska šola postala v resnici temelj ljudskega naobraženja. (Konec.) — Kuga med raki. — Gotovo sredstvo zoper uši pri živini. — Društvo „Narodni dom" v Ljubljani. — Češki kralj Karol I. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O reji in oskrbovanji goveje živine.

Reja in oskrbovanje goveje živine je posebno pri malih posestnikih jako zanemarjeno. Hlevi so majhni, nizki, zaduhli in brez dobrih odtokov za gnojnico. Okna so majhna, kletnim luknjam podobna, tudi v najhujši vročini zaprta, da se ja kaka čista in zdrava sapica ne prikrade v hlev in da vse „prijetne vonjave" v njem ostanejo. Vsled tega napravi se slab spriden zrak, kateri gotovo živini ni na korist, ker zadržuje živino v rasti. Neštevilne druge bolezni nastanejo vsled tega, v prvi vrsti zvrženje. Zaredi se tudi v takem nečistem in nesnažnem hlevu vsakovrstna druga golazen, katera živino nadleguje in v reji zadržuje. Izpuhtenje skozi kožo je vsled nesnažnosti zabranjeno in živina tako rekoč počasi hira, kakor cvetlica v slabi prsti in v slabem zraku. Ko se živina spomladi prvič izpusti na pašo, srce mora človeka boleti, če jo vidi suho, na zadnjem delu vso z blatnimi skorjami pokrito, z razmršeno, kviško stoječo dlako klavrno lezti.

Večkrat manjka dobre krme ali se pa ta neredno poklada; včasih se prehitro preide od suhe krme na zeleno in frišno. Ko se klaja spravi pod streho, poklada se večkrat preobilo, brez pameti, kar nastilja se z njo. Ko pa začne vsled takega ravnanja krme primanjkovati, dela se zopet prevarčno, tako namreč, da živina strada. Varčno pokladati se prične navadno spomladi, ko živina na polji največ trpi, ali se pa detelja in trava, komaj da se od tal vzdigne, pokosi in zopet brezpametno razmetuje in potroša. Isto tako nespametno ravnanje je tudi z nastilanjem. Kdo pa trpi vsled tega? Živina in z njo posestnik sam.

Tako brezpametno gospodarstvo živinsko rejo jako zadržuje in je tudi pogost vzrok, da gospodar pade oderuhom v kremplje, katerim redkokrat kdo srečno uide.

V naslednjem hočem nekatere opazke navesti iz praktičnega stališča o reji in oskrbovanji goveje živine.

Da se živina dobro sponaša, ne zadostuje le dobra, obila in redilna klaja, ampak v prvi vrsti so potrebni zdravi, suhi, prostorni hlevi, kateri se lahko dobro prezračijo, posebno ko hujša vročina nastaja. Gledati se mora tudi na zadostno število oken, da veliko svitlobe v hlev pride. Čim več je svitlobe, tim veče je izhlapljenje ogljenčevega kisleca; in ker je tudi kakor pri človeku presnova v zvezi z dihanjem, upliva toraj naravno hitreje in uspešnejše na delovanje notranjih živinskih organov. Po preiskavah je dognano, da dihala v temi počasi delujejo, veliko bolj počasi kakor v svitlobi; živina je torej v temnih hlevih bolj lena, živčna in kožna opravila počasnejša, živina izgubi vsled tega na teži, pita se pa lože, pa na stroške njenega zdravja. Zatorej svitlobo in čisti zrak v hleve!

Nezdravi zrak, ki nastaja po izpuhtenji scalnice itd., odpravlja se s tem, da gnoj le malo časa v hlevu pustimo, da pridno nastiljamo in redno z mavcem potresujemo ($^1/_4$ kilg. za rep), kakor tudi s tem, da napravimo dobre odprte odtoke za gnojnico, katere lože z vodo snažimo, kakor zaprte.

Kaj zdravo je za živino tudi pogosto kopanje poleti; pospešuje se posebno kožno izpuhtenje. Isto tako mora imeti vsako živinče v hlevu zadosti prostora. Na dobro nastiljanje in na snažnost živine in jasli je treba vedno strogo paziti.

Vsak gospodar naj vestno po vsakem krmljenji jasli čisto osnaži, da ne nastanejo mnogovrstni kisleci v lesenem koritu. Večkrat hlapci vole snažijo, ko živina jé; to naj se opusti, ker živina ne more v miru jesti, kar jej gotovo ne koristi. Tudi naj se živina loči po starosti, teži in porabi in naj se za vsako posebej piča pripravi boljša ali slabša, kar je posebne važnosti pri mladi živini.

V gorkih dneh naj se izpušča v proste zagraje, katere so pa z drevesi obdane, da živina lahko v senco leže; tudi pri tem je potrebno mlade in slabe od starejših in močnejših, kakor tudi po spolu ločiti. Tudi molzne krave naj se izpuščajo v take zagraje, da se malo spreleté; ako tudi v začetku vsled večega premikanja manj mleka dajejo, se vendar krave tega kmalu privadijo in ravno tako dobro molzejo.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijska predavanja

bode imel deželni popotni učitelj poljedeljstva gosp. E. Kramar 12. dne t. m. na Razdrtem na Notranjskem in 26. t. m. v Brezovici pri Ljubljani.

Zakon

od 9. januarija 1882. za vojvodino Štajarsko

za povzdigo živinoreje.

Glavne točke tega zakona so sledeče:

Skrb za povzdigo živinoreje je naloga okrajnega zastopa v njegovem okraju. Zatega del mora ta biti v vedni dotiki in zvezi s kmetijskimi podružnicami svojega okraja, in kjer je potrebno, tudi s politično gosposko, in mora vse naredbe sprožiti in skleniti, katere bi mogle živinorejo v okraji povzdigniti.

S tem zakonom pripada okrajnemu zastopu posebno:

a) nadzorstvo za nastavljanje plemenskih bikov po okrajnih občinah in nadziranje njihove rabe; skrb za ustanovljenje živinskih zavarovalnih družeb in podpora politične gosposke in občin v izpeljavi naredeb pri kužnih boleznih;

b) pospešitev in podpiranje pridelovanja boljše klaje, kakor tudi pospešitev naprav za namakanje oziroma osušenje travnikov;

c) pospešitev pametnega ravnanja in oskrbovanja živine in izpodbadanje živinorejcev za koristno živinorejo;

d) obujenje naredeb, vsled katerih bi se goveja živina in od nje pridobljeni pridelki lože in boljše izpečevali;

e) pospešitev planinskega kmetijstva sploh in to posebno s posredovanjem in podpiranjem ustanovljenja molznih zádrug.

Ta zakon ima še več drugih zanimivih točk, katerih pa nam zarad obširnosti tukaj navesti ni mogoče. Brez dvombe bo ta zakon štajarskemu kmetijstvu mnogo koristil. Dobro bi bilo, ako bi tudi mi tak zakon imeli.

Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna.

(Dalje.)

10. Prebivalstvo, dnina, kapital.

Severno-amerikanske združene države nimajo gostega prebivalstva, vendar pa raste zarad preseljevanja iz Evrope v jako silnih korakih. Združene države štele so v začetku tega stoletja okoli 5 milijonov prebivalcev, imele so samo 2 mesti z več kot 40.000 prebivalci, štiri mesta štela so jih pa nad 10.000. Danes je tam prebivalcev nad 50 milijonov in to v 20 mestih po več kot 100.000, Novi Jork šteje jih 1 milijon in 200.000, Filadelfia 850.000, Brooklin 567.000, Chicago 504.000. — Naseljencev je došlo tje od leta 1820 do konec 1879. leta 10 milijonov in 870.000.

Na velikih kmetijah se večidel obdeluje s stroji, mali naseljenci razun žetve in mlatve svoja polja z delavci oziroma z živino obdelujejo, vsled tega primeroma malo potrebujejo delavcev; pa znano je, da so delavci pridni in dobri — pa tudi dobro plačani. Hlapec na malih kmetijah si zasluži poleg hrane po 30—36 gld. na mesec. — Vélike kmetije pa si najemajo samo za čas vélikega dela primerno število delavcev ter jih po različnosti časa različno plačujejo: spomladi poleg hrane po 45 gold. na mesec, ob žetvi po 6 gold., ob mlatvi po 5 gold. na dan, in pa ako zboli, zdravila in zdravnika. S prvim mrazom pa se vsi delavci odpusté. Delavec jé zjutraj ob 6., opoludne in zvečer ob 7., delo redno traja od 6. ure zjutraj do 6. ali 7. zvečer s počitkom $1\frac{1}{2}$ ure o poludne.

Kapital se je v Ameriki v zadnjih letih jako pomnožil, dobre hiše dobivajo ga redno za $2\frac{1}{2}$—3%, zgodilo se je vsled tega, da so zadnja leta Amerikanci prejemali velike svote evropskih javnih posojil. Zanimivati bi znalo „Novične“ bralce, izvedeti v nekoliko narodnodenarstvone razmere večih držav, katere jim hočemo tukaj podati po najnovejih sostavah Mulhal-ovih:

	Goldinarjev avstr. veljave v zlatu			
	letni dohodek v milijonih	davka v milijonih	Odstotek davka od dohodka	kapitala v milijonih
Angleška	11.200	1380	$12\frac{1}{3}$	88.800
Francoska	9300	1520	16	73.340
Nemška	7020	1060	15	44.420
Ruska	5600	900	16	30.240
Avstro-Ogerska	4230	820	19	27.800
Nižezemska	2510	250	10	22.300
Laška	2260	790	35	16.450
Španjska in Portugalska	2170	400	18	15.250
Skandinavija	1380	110	8	11.070
V Evropi skupaj	67.600	10.010	15	428.060
Severo-amrik. združene države	14.490	1460	10	63.590
Južna Amerika	1400	440	32	9500
Indija	4600	580	13	13.800
Angleške kolonije	1440	300	20	11.500
vsega	67.600	10.010	15	428.060

	Goldinarjev avst. veljave v zlatu			
	milijonov dolga	odstotek dolga v razmeri h kapitalu	spada kapitala na osebo	Dohodka na osebo
Angleška	8900	10	2600	330
Francoska	10.700	$14\frac{1}{2}$	2020	250
Nemška	2150	5	1080	170
Ruska	6820	23	380	70
Avstro-Ogerska	4190	15	800	120
Nizozemska	1200	$5\frac{1}{2}$	2330	260
Laška	4050	25	540	80
Španjska s Portugalijo	6350	42	760	110
Skandinavija	240	$2\frac{1}{4}$	1380	170
Skupaj v Evropi	44.600	$13\frac{1}{2}$	1120	160
Severo-amerik. združene države	5210	8	1460	330
Južna Amerika	2060	21	380	60
Indija	1440	$10\frac{1}{2}$	70	20
Angleške kolonije	1320	$11\frac{1}{2}$	1350	180
Skupaj	54.630	$12\frac{1}{2}$	726	110

(Konec prihodnjič.)

Kako bi ljudska šola postala v resnici temelj ljudskega naobraženja.

Spisal Anton Derganc.

(Konec.)

Za vse stanove mora biti odgoja otrok le v nravnem obziru enaka, da se namreč v otročjih srcih goji in razvija zavestnost, bogoslužnost, pravičnost, odkritosrčnost, poštenost, delavnost, varčnost, zmernost, zavestno spolnovanje svojih dolžnosti in za spodobno vedenje. Kar se pa samih vednosti tiče, se mora odgoja ravnati po potrebah raznih stanov. Odgojitelj mora namreč le taisto izbrati, kar dejanskim, navadnim potre-

bam in zahtevam najbolj vstreza, zraven pa je pomisliti, kako bi se vse to v pravi korist vsacega človeka izdatno porabiti dalo. Kdor tega dobro ne preudari, utegne zeló nevarne napake v odgoji napraviti, katere se ne dajo potem nikdar popraviti. To spričujejo nam žalostni izgledi rejencev in rejenk, ki so se učili v svoji mladosti le novošegne olike, mesto praktičnih naukov, kako bi imeli namreč sè svojimi duševnimi in telesnimi močmi ravnati, kako razumno gospodariti in gospodinjiti itd. Dokler ne bode ljudska odgoja od krive poti te prečudne omike ukrenila na pravo pot naravne odgoje, se bode število tacih oseb vedno bolj množilo, značajnih in za delo pripravnih pa dan na dan manjšalo. Pa tudi oba spôla imata svoje različne naloge v ljudskem gospodarstvu v celi državi ravno tako kakor v majhni družini, in ako bi hoteli oba enako odgojevati, bi ne dosegli svojega cilja in konca, temuč celi družini veliko nesrečo učinili. Pri odgoji se mora toraj ozir jemati na potrebe posameznih stanov in spolov; drugačne znanosti so potrebne za meščane, drugačne kmetovalcu, drugačne zopet za vsak spôl posebej. Vse šole po deželi in po mestih po enacem kopitu osnovati je dandanes čisto nemogoča reč.

Da bodejo pa naše šole poglavitnim zahtevam ljudske omike ustrezale, morajo postati v prvi vrsti res odgojevalnice, v katerih se blažijo otročja srca, izbuja nravna zavest, izrejajo trdni značaji, ki so temelj, na katerega se zamore tudi zidati materijalno blagostanje našega prihodnjega zaroda. V drugi vrsti morajo biti pa naše šole ljudski zavodi, v katerih se pripravljajo otroci za praktično življenje. Sploh se mora pa ves poduk na ljudski šoli in osobito na deželi prestrojiti in na dejansko kmetijsko ali pa obrtnijsko stališče prevesti. Ako se to zgodi, si smemo svesti biti, da bode ljudska šola v istini napredovala in med ljudstvom se prepričanje dejansko vtrdilo, da je ljudska šola prekoristna in potrebna naprava, vestnemu učitelju bode pa samo ljudstvo dalo potem spričevalo, da spolnil je zvesto svoje dolžnosti, ker je delal za duševni in gmotni blagor svojega ljudstva „za pravo narodno naobraženje“ ter s tem pokazal, da je učitelj v pravem pomenu „ljudski odgojitelj“.

Kuga med raki.

Rakov poprijela se je v zadnjem času tako huda bolezen, da se je bati, da raki ne bi zginili ne le iz tujih, ampak tudi iz naših vodá. Ta bolezen pokazala se je prvikrat leta 1876. na Nemškem, in sicer v Elsasu; od tod razširila se je po badenskih, švicarskih in severo-francoskih vodah. Leta 1880. prikazala se je na Bavarskem, potem na Pruskem blizo Berolina in tudi na Štajarskem blizo Gradca. V lanskem letu poginili so v nekaterih gornje-avstrijskih rekah vsi raki; in te dni smo dobili poročila iz Kostanjevice, da je uže kakih sedem tednov tega, kar so ribči začeli opazovati, da se ob kraji Krke nahajajo mrtvi raki, a danes je teh mrličev povsod po Krki videti. Dalje se nam poroča, da se tudi v Ljubljanici uže mrtvi raki nahajajo. Takih rakov dobi se le malo kje, kakor so raki iz Krke, Kolpe in Ljubljanice; škoda bi bila res velika, ako bi ta bolezen jih popolnoma zatrla.

Vzrok tej bolezni ni še natančno znan; učenjaki pravijo, da to bolezen provzročijo majhni, komaj poldrugi milimeter dolgi črvički. Ti črvički, katere imenujejo „Distoma cirrigerum“, zajedó se na ta način v meso rakovo, kakor trihine v svinjsko. Dobili so uže po več sto takih črvičkov v enem raku.

Bolni raki niso več tako boječi, kakor so bili poprej, ter prilezejo iz svojih brlogov na beli dan. Oni postanejo zeló neukretni in tako sitni, da se svoje rakove drušne kolikor mogoče ogibujejo. Če okužen rak svojega tovariša sreča, oščipne ga s svojimi škarjami z zgolj nevolje, da mu noga odleti. Nazadnje začne raku rep otekati, oči mu postanejo neobčutljive, vleže se na hrbet, pomiga še malo z nogami ter zaspi za zmiraj. Na ta način poginili so raki na Nemškem. Dobro bi bilo, če bi kedo opazoval, kako se vedejo okuženi raki v Krki; hvaležni bi bili vsakemu, kdor bi nam kakega na tej kugi umrlega raka poslal, da bi ga natančneje preiskati mogli. E. K.

Gospodarske izkušnje.

Gotovo sredstvo zoper uši pri živini.

Na Dunaji: Stadt, Naglergasse 1, in Neubau, Neustiftgasse 26, prodaja F. Berlyak štupo zoper mrčese: „Neu entdecktes J. Anděl's Ueberseeisches Pulver“; plehaste škatlice po 20, 40, 60, 80 kr., 1 gld. in 1 gld. 50 kr., eno kilo 5 gold. Tudi se dobi kaj lična priprava za naprašenje (Bestaubungs-Spritze za 40 krajc.). Ako s tem prahom ušivo živinče naprašiš, so uši v malo minutah vse mrtve. Enako, ako ima pes bolhe. Hočeš poleti mirno spati, poprašiš celó malo posteljo, in vse je mirno. Ako sobo ali kuhinjo, katera se zapre, poprašiš, v četrt ure so muhe proč. Tudi cvetlice ušive sem poprašil in nobene uši ni bilo več; vendar cvetlice ne smejo biti rosne, ampak suhe. Veliko nadlogo imajo dostikrat stariši z otroci zavoljo uši na glavi, mislim, da bi tudi gotovo pomagalo. Tega sicer nisem poskusil; enako bi utegnilo urno pomagati, ako se v obleki golazen zaredi.

Dostavim še, da ne živalim, ne ljudem celó nič ne škoduje. Da je resnica, kar naznanjam, potrdim s svojim imenom, katerega naznanim uredništvu.

Ako ima kedo v Ljubljani zalogo te štupe, dobro storí občinstvu, ako to v „Novicah“ naznani.

Narodne stvari.

Društvo „Narodni dom“ v Ljubljani.

„Novice“ so uže omenile, da se je v Ljubljani osnovalo po prizadevanji in marljivosti g. dr. Mošéta društvo z namenom, vsem narodnim društvom ljubljanskim sezidati posebno hišo, „Narodni dom“ imenovano. Zares vzvišen namen! Društvo izdalo je posebna pravila, katera je vlada uže potrdila z odlokom od 5. januarija t. l. Da bodo naši bralci vedeli, kako in kaj, podamo jim tukaj posnetek najvažnejših odstavkov teh pravil.

Namen društva je, vsem ljubljanskim narodnim društvom, ki se z umetnostjo, znanstvom pečajo ali družbinskemu razveseljevanju služijo, skupno, stalno in lepo domačijo napraviti in na ta način narodno omiko in zabavo pospeševati. Za zidanje tega „doma“ potrebni denar se ima nabrati tako: Vsak, kdor hoče postati ud ali deležnik društva, vzame najmanj en delež za 200 gold., katere plača ali vse naenkrat ali pa v štirih polletnih obrokih po 50 gold. Ta denar se polagoma povrača tako, da deležnik dobiva po 3 odstotke obresti, zraven pa še po 2 odstotka kapitala, dokler ni vse izplačano. Celo glavnico na enkrat pa more dobiti le, če njegov delež kupi društvo samo ali z dovoljenjem odbora kdo drugi. Ustanovnik postane, kdor društvu najmanj 1000 gold. na enkrat daruje, podpornik pa, kdor daruje najmanj 50 kr. Vsak ud ima volilno pravico, to je, sme voliti in voljen biti. Izstopiti sme, kdor se

vsem pravicam, toraj tudi povračilu in obrestim odpové; kdor pa svojega deleža popolnem ali o pravem času ne plača, zgubi ves prej vplačani denar na korist „domu“.

Vodstvo ali načelništvo (odbor), to je, 12 odbornikov in predsednika, voli občni zbor vsako leto marca meseca; tajnika in blagajnika voli potem odbor iz svojih udov. Odbor pri njegovem delovanji nadzira posebni pregledovalni odsek 5 odbornikov, katere voli tudi občni zbor. Brž ko bo društvo ustanovljeno in potrebni kapital nabran, se bo kupilo primerno zemljišče in na njem jel zidati „Narodni dom“.

Dohodki poslopja se bodo rabili v poplačanje dolgov, za povračanje kapitala in obresti od deležev. Ko bodo dolgovi in deleži popolnem poplačani, postane poslopje last „Slovenske Matice“ s tem pogojem, da „dóma“ ne bo nikoli temu namenu odtegnila, ga ne prodala ali zadolžila, polovico dohodkov za-se porabila, polovico pa za ustanove dijakom, umetnikom in pisateljem. Če bi pa društvo prej nehalo, dobi „Matica“ vse, kar je, brez vseh pogojev.

To je ob kratkem posneto jedro pravil, katera bo tako vsak ud še posebej v roke dobil.

Misel, v središči Slovenije, v beli Ljubljani zidati „Narodni dom“, da bo narodu našemu spodoben, je bila uže večkrat sprožena in tudi priprave uže pričete, al neugodni časi in druge razmere so jo ovirale, da je vselej zastala. Segala je tudi smrt vmes in pobrala nam tega in onega. Da je tak „dom“ nam res potreben in da je njegovo mesto le v Ljubljani, o tem — mislimo — ni nobene dvombe več; in ker so se na čelo vstopili taki možaki, kakor je dr. Mošé, se smemo tudi nadejati, da bo ta misel tudi res v dejanje stopila in da bomo kmalu imeli v središči Slovenije, v nje glavnem mestu Ljubljani „Narodni dom“, ki bo središče vsega narodnega gibanja in zbirališče narodnjakov iz vseh slovenskih pokrajin, na katerega bo vsak Slovenec s ponosom gledal. Na noge toraj, narodnjaki, podvizajte se postati ustanovniki, deležniki ali vsaj podporniki! Dajte, da bo „Narodni dom“ prej ko prej stal kot večen spomin ponosnim Slovencem! J. A.

Zgodovinske stvari.

Češki kralj Karol I.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Tudi Karol, kralj rimski, se je hrabro bil, in so ga morali ranjenega po sili iztrgati iz gnječe, in na varno mesto odpeljati.

S svojo junaško smrtjo je kralj Janez na vso moč preslavil Česko, pa tudi potolažil narod češki, da mu je odpustil vse hibe. In potomstvo, ki ni samo okušalo bednega njegovega vladanja, omenja ga z bahanjem, češ, da je bil eden najbolj junaških vladarjev českih.

Za kralja Janeza, tako trdijo sočasni letopisci, bili so vpeljani na Českem različni tuji običaji, in to kot nasledek pogostnih potovanj mladine češke s kraljem po tujem svetu. Tudi so jeli Čehi poleg nemščine, ki je bila vzlasti po mestih uže močno razširjena, učiti se še drugih tujih jezikov, na pr. italijanščine in francoščine. Sploh so začeli Čehi čim dalje bolj se ozirati po svetu, in se seznanjati veliko bolj kot poprej kedaj s tujimi narodi.

II.

Po bitvi pri Crecy-u je iskal ranjeni Karol zavetja v nekem samostanu, kjer je premišljeval svoje težavno stanje. Po imenu je bil gospodar dveh držav, pa ni imel ne denarja, ne vojne, vrh tega je bil obdan od silnih neprijateljev. Ali Karol ni obupal, niti svojih visokoletečih namer popustil.

Kakor hitro se je pocelil, napravil se je nemudoma v Luksemburg, kjer je prevzel upravljanje svoje zemlje. Od todi je šel v Bon, kjer ga je dne 26. novembra l. 1346. njegov sorodnik, kolinski nadškof Balduin, okronal za kralja nemškega v navzočnosti mnogih državnih knezov. Tekmec njegov, cesar Ludovik, ni delal nobenih zaprek pri tem, samo s početka l. 1347. mu je pisal list poln prostih, surovih psovk, s katerim pa je vzbudil bolj pomilovanje, kakor nadražil na gnjev. Ko je obiskal svojo podedovano kraljevino česko, potem je potoval Karol mnogo po tujih kneževinah, da bi jih sebi naklonil.

V Pragi so med tem delali priprave za slavno njegovo kronanje po načrtu, ki ga je bil Karol sam načrtal pred svojim odhodom. Spisal je v ta cilj in konec vlastni red kronanski, kateri obred se je imel vršiti ne samo pri njem, nego tudi pri vseh njegovih naslednikih. Tudi je bil dal še za časa svojega očeta skovati novo krono iz čistega zlata, kakor tudi žezlo kraljevsko in prstan, kar je vse bogato bilo okrašeno s premnogimi dragimi kameni. V tej novi kroni je ustanovil, da bi shranjena bila v glavni cerkvi praški, in sicer v grobu sv. Vaclava na glavi tega patrona českega, od koder jo je imel vsak kralj vzeti na dan svojega kronanja ali druge svečanosti, pri kateri bi krone potreba bilo, in koj tistega dne po dokončani slavnosti položiti jo nazaj. To naredbo si je dal pri svojem poslednjem bivanji v Avinjonu potrditi od papeža z lastno bulo, v kateri je zagroženo bilo s kletbo vsakemu, kedorkoli bi, bodi-si še tako močen, to krono pod kakoršnokoli pretvezo zmakniti hotel. Očividno je ta previdnost merila proti kralju Janezu, ki ni samo groba sv. Vaclava oplenil dragocenih srebernih kupov, nego je nedvomljivo tudi staro krono kraljev českih zapravil.

Dne 2. septembra leta 1347. se je vršilo kronanje kralja in žene njegove Blanke po nadškofu Ernestu v cerkvi sv. Vida. Navzočih je bilo mnogo odličnjakov: 10 vojvod, 5 škofov, premnogo tujih knezov in drugih velikašev, pa večina domačega plemstva. Potem bilo je sijajno gostovanje na prostornem novem trgu sv. Havla v krasnem lesenem poslopji, ki je bilo nalašč za to slovesnost postavljeno in dragoceno opravljeno. Kralju in kraljici so stregli velikaši domači na konjih. Vsi tuji in domači gostje so bili pogosteni sijajno in dragoceno in na to obdarovani od kralja z izbranimi darovi. Godba na različne stroje je razveseljevala goste; vojniške igre in druge radovanke so trajale ves naslednji dan. Drugi dan je položil Karol temeljni kamen novemu samostanu karmeliškemu pred vrati svetohavelskimi.

Da-si je Karol še pred svojim kronanjem potrdil stanovom českim in moravskim vsa njihova prava in svoboščine, med katerimi je bila tudi ta, da niso dolžni vojevati zunaj kraljevine, vendar se mu je sponeslo med svečanostmi kronanjskimi nakloniti jih na toliko, da je mogel se prigotoviti na polazek proti cesarju Ludoviku. Za zbirališče vojnikov so bile odločene Domžalice. Ali uže na potu k vojni je izvedel kralj o nagli smrti cesarjevi; na to je večino oroženega ljudstva razpustil domu, in je samo z malo vojno na Nemško se podal, kjer je brez posebnega upora bil priznan za pravega gospodarja.

Vendar stranka bavarska, da-si je bila slaba, ni opustila svojega upora proti njemu, in je gledala na vsak način dognati novo volitev kralja nemškega. Ker je pa moč Karolova v državi čedalje bolj rastla in je tudi vojvoda avstrijski Albreht hromi od njega fevd vzel,

ni bilo več nobenega znamenitišega kneza, ki bi bil hotel to tako nevarno čast sprejeti. Ali vendar so naposled nasprotniki Karolovi izvolili Ginterja, grofa švarcburškega, moža bojnega, čegar posel je bilo vojevanje, ki ga je tudi za plačo prevzemal. Njega tedaj so leta 1349. v Frankobrodu za kralja nemškega okronali, da-si razen vojvod bavarskih in treh mest nikdo na vsem Nemškem ni priznal ga, niti vlastni bratje njegovi, kateri so se zvesto držali Karola. Od same stranke bavarske pa je imel Ginter le preneznatno pomoč, ker je ta stranka tudi Braniborsko zgubila. Tu je namreč proti Ludoviku, sinu nedavno umrlega cesarja, vstal tako zvani lažnjivi Valdemar, ki se je oglasil za pravega braniborskega mejnega grofa Valdemarja. Trdil je, da je nalašč dal sam sebi pogreb napraviti, da bi ljudi premotil, in potem je šel na božjo pot v Jeruzalem za pokoro svojih posebno velikih grehov. Sedaj se je od tam povrnil in hoče nazaj imeti svojo zemljo. Ljudstvo je to verovalo, in ta zadeva se je gnala tako daleč, da so res priznali moža za pravega Valdemarja ne samo na Braniborskem, nego tudi drugod, in tako se mu je posrečilo, da je kmalu vso zemljo braniborsko razen dveh mest v svojo oblast spravil. Tudi Karol je tega čudnega moža za pravega Valdemarja priznal in mu fevd podelil. Še bolj je oslabela stranka Ginterjeva, ko je udovec Karol snubil Ano, hčer palatina Rudolfa, ki je bil dosedaj glavni podpornik Ginterjev, pa je odslej postal njegov nasprotnik. Tako je stranka Ginterjeva prišla ob vso moč, on sam pa se je zaprl v mesto Elfeld, kjer ga je vojna Karolova oblegla. Sedaj se je Ginter s svojo stranko jel pogajati s Karolom. Priznal je Karola za kralja nemškega, in zato mu je le-ta obljubil več tisoč srebra. No, Ginter je kmalu na to umrl in mnogi menijo, da so mu zavdali prav oni, kateri so ga bili za cesarja izvolili, ker niso vedeli, kaj ž njim početi. (Dalje prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Tržaška razstava.* Prav marljivo se zdaj za-njo dela. Te dni so se izvolili štirje novi odbori, ki imajo vsak 15 dan sejo. Delujejo zdaj ti-le odbori: izvrševalni, finančni, tehnični, časnikarski, loterijski, upravni, občevalni, poljedelski in svečanostni. Razstava utegne vendar le pomenljiviša biti, nego se nekaterim dozdeva. V razstavi se priredi poseben oddelek za obrtnijo vzhodnjih narodov. Mnogo take robe pošlje orijentalski muzej na Dunaji, čegar podpredsednik grof Zichy je minoli teden tukaj bil. „Ed.“

* *Kmetijska družba v Trstu*, ki ima zdaj 300 udov, imela je v nedeljo občni zbor, katerega se je vdeleževalo razen mnogih meščanov nekoliko zastopnikov drugih kmetijskih družeb. Prof. Stosich je poročal o delovanji družbe v minulem letu. Dohodkov je imela 3427 gold. 89 kr., stroškov 2587 gold. 46 kr. Dalje je omenil, kaj je storila zoper filoksero, ki se je prikazala pri sv. Križu; tudi, kako je skrbela za pospeševanje svilarstva, v polajšanje živinoreje in pogozdovanje Krasa. Gosp. Malalanu, kateri je na Opčinah z velikim požrtvovanjem 2 orala puste zemlje spremenil v travnik, dala se je nagrada 80 gold. Mi priznavamo, da se je kmetijska družba, da-si jej pomanjkuje zvedenih in učenih mož, zadnja leta v prospeh kmetijstva vrlo trudila, in marsikaj koristnega ustvarila. Pa prav tako odločno povdarjamo, da prave korenine in zaupanja v prebivalstvu ne dobi, dokler ostane nje značaj izključljivo italijanski. Kdo je poljedeljec v okolici in na Primorskem? Kdo je vinogradar, sadjar, vrtnar in živinorejec? Slovan? Zakaj torej ni skrbela kmetijska družba, da se ljudstvo na kmetih v slovenskem jeziku podučuje? Zakaj ne izdaje, kakor kmetijska družba v Gradci in Gorici, gospodarskega časnika v tem jeziku? Ker družba dobiva na leto po 1000 gold. podpore od ministerstva, in ker ima mnogo udov Slovanov, zahtevamo od nje pravico, enakopravnost. Slovenci, kateri ste udje, ne molčite dalje, in tudi od našega državnega poslanca pričakujemo, da na visokem mestu svoj glas povzdigne.

Tako piše „Edinost“, in prav ima.

* *Kmetijskega potujočega učitelja* dobi tudi Istra. Namestništvo v Trstu je uže to mesto razpisalo. Plače bo učitelj imel 1000 gold., in 500 gld. dobi popotnine. Prosilci morajo imeti spričevalo, da so se izučili na kateri kmetijski šoli, in da so zmožni deželnih jezikov. „Ed.“

Sirarstvo v Bohinji

dobro napreduje. Do sedaj vstanovljenih je deset sirarskih podružnic, katere skupno sir delajo in tudi skupno prodajajo. Leta 1880. izdelala je podružnica:

Nomen	2485	kilogramov	sira
Bitnje	3382	„	„
Ravne	2871	„	„
Nemški rovt	3028	„	„
Bistrica	4142	„	„
Savica	5531	„	„
Polje	4082	„	„
Stare Fužine	12074	„	„
Češnjice	8000	„	„
Belo polje	11000	„	„
Skupaj	59735	kilogramov	sira.

Ako bi kilogram sira povprečno po 50 krajc. prodali, iznaša to uže 29.817 gold. Največa hvala gre neumorno delavnemu in za kmetijstvo posebno vnetemu župniku g. Mesarju. Bohinjci zidajo sedaj tudi izgledno sirarijo; upajmo, da jim bode vlada v ta namen kako podporo podelila. Bohinjski gospodarji zaslužijo gotovo tudi zanaprej državne podpore, kajti oni so pridni in za napredek kmetijstva jako vneti. Prepričani smo, da bode pri njih vsak sold, uporabljen v povzdigo kmetijstva, rodil stoteren sad. K.

Naši dopisi.

Z Dunaja 7. febr. — Pretekli teden od torka državni zbor ni imel javne seje, prihodnja pa bo še le jutri, zato pa so odseki marljivo zborovali, v dvorani se je nekaj popravljalo, in zborovali ste delegaciji. V teh bilo je tudi najvažneje delo. Ni bilo sicer ugovora zoper dovoljenje zahtevanih milijonov — za to bili so vsi delegati — temveč razgovori sukali so se deloma okoli zasedanja in uprave bosensko-hercegovinske in pa o tem, kaj naj se zgodi v prihodnje, da ne bo treba za udušenje enakih uporov zopet ali celó pogosto žrtev ljudí in denarja. — Druge važne reči vršile so se na borsi. V Parizu je na kant prišla „Union general“, mati naše „Länderbank-e“, in predsednik une Bontoux bil je dejan v zapor. — Naša „Länderbank“ pa se je še o pravem času popolnem odlušila od „Union general“, je stopila prav na svoje noge, in — tako se trdi — tudi zdaj hudi krizi vkljub stojí trdno. — Ker levičarji vedó, da bi tudi sedanjo vlado zadeli, ako bi oškodovali ali celó zadušili „Länderbank“, zato vsa levica in njeni časniki pa časnički ves teden kričijo: „križajte jo in denarnega ministra Dunajevskega ž njo!“ Pa ni se še našel Poncij, kateri bi jima bil hotel podpisati smrtno sodbo, in to dela velikanski krik v Izraelu. — Budgetni odsek sprejel je uže finančno postavo k budgetu za te-

koče leto z vsemi glasovi desniškimi zoper vse leviške, in obravnave o proračunu morejo se zdaj kmalu pričeti v zbornici, in se tudi morajo, drugače ne bo budget dovoljen pred zadnjim marcem. — Predpust je tukaj piškav, ker ni še pozabljena nesreča v „Ringteatru“, in ne sme se pozabiti, da imamo vojsko na jugu, v kateri je in bo še marsikateri naših sinov, bratov in prijateljev, očetov ubogih otrok pustil svoje življenje. To daje predpustnim veselicam mnogo grenkosti.

V Gorici 5. febr. — Ker ne vem, s čem in kako začeti, začnem naj — z vremenom Gotovo je vreme važniše v naši kroniki, ko kake neumnosti ali hudobije, s katerimi se včasih časniki pečajó. Tacega januarija, kakor smo ga imeli letos, ne spominjamo se ne jez, ne drugi še starši ljudje. Ne le, da je bilo toplo, temuč jasno je bilo celi mesec, kakor ribje oko; in, ko ne bi bili imeli treh oblačnih dni in enega deževnega, pozabili bi bili, kaj so megle in dež. Nekaj mraza in burjice je bilo na predvečer tega meseca, februarija, kateremu — po furlanskem pregovoru — ni preveč zaupati. Vendar se do zdaj tudi februarij možko drži in je vreden naslednik svojega prednika. — Zdaj pa naj urno opravičim, kar sem rekel o časniških neumnostih. Taka bedarija bi bila na pr., ko bi jez pisal, da nameravamo na našem Travniku podreti steber sv. Ignacija in postaviti spominek — Leonu Gambetta-i. In to bi morali storiti in tako bi moral jez pisati, ko bi nam bila merodajna nekih visocih časnikov visoka politika. Hotel sem reči, da glorifikacija norosti ali pregrehe ni nenavadna reč dandanašnji. Pa ne, da bi izročili ta moj netendencijozni dopis „Brenceljnovemu“ Krišpinu Krispoviču?! — Po tem vzletu v visoko politiko, sem spet ali še zmerom na Travniku. Če moja „avtoriteta“ v plesnih rečeh kaj veljá, in če moje menjenje od menjenja izvedencev v tej stroki ne „divergira“, bodi mi dovoljeno povedati, da sinočni véliki čitalnični ples v Stabil'-novi dvorani (v čitalnični hiši) je bil sijajen in — gledé na deležnike — čisto slovensk. In to v srcu našega mesta! Ker imam jez to za dobro znamenje narodnega napredka, ker smo namreč čedalje bolj gospojski, zato sem tudi svoj današnji dopis kolikor toliko gospojsko oblekel. — H koncu še enomalo suhe prôze. Veteransko društvo je izdalo leta 1881. v podporo revnim udom 562 gold., za pogrebe in razne svečanosti pa 469 gold. V občnem zboru je bilo sprejetih dvoje nasvetov: da se napravi med družabniki še posebno podporno društvo, če se jih za-nje oglasi najmanj 800, in da se vpelje posebna društvena godba za mestni veteranski oddelek. — Društvo sv. Vincencija je imelo preteklo leto dohodkov 1731 gold., stroškov pa 1664 gld. (namreč: za kruh, moko, meso in hišno najemščino ubogim 1349 gold.; za obleko, obuvalo, postelje 38 gold.; za odgojo nekaterih deklic 183 gold. itd.). — Še eno za predpust naj povem, da si je v zvezi z žalostnim dogodkom, sè smrtjo blagega škofa J. Dobrile. V tržaškem „Tagblatt“-u sem najprej bral, da je imel rajnki škof, ko je ležal na parah, „Fischerring“ (!) na prstu. Iz tega „Fischerringa“ je naredil neki slovenski list „ribški“ prstan. Ta „ribški“ prstan je podedoval vrli gosp. kanonik in kapitularni vikar dr. Šust, kateremu je prstan gotovo na veliko čast, da si ni „ribški“; „ribškega“ nosijo samo papeži.

Iz tržaške okolice 5. febr. — Dobro so vrgle „Novice“ iskro med župane; prijela se je, kakor sem bral v pradzadnji številki, ne županov ljubljanske okolice, temveč tudi drugih. Tržaška „Edinost“, prinašajoč o tej zadevi dopis iz Močvirja, v posebnem dostavku odobruje, kakor uže prej „Soča“, take shode županov ter pravi, da bi bili tudi za slovensko Primorje jako koristni ter da jih na Koroškem uže davno imajo in to v velik prid županom in občinam. Ker je dopis v „Edinosti“ nekak odmev na glas v „Novicah“, bo gotovo marsikomu Vaših bralcev vstreženo, ako posnamete vsaj glavne stavke iz njega. Tako se glasi omenjeni dopis:

„Zeló razveselilo me je, ko sem v predzadnjih „Novicah“ bral dopis župana iz ljubljanske okolice — zbujajoč misel „o županijskih shodih“ — veselilo me je pa še toliko bolj potem, ko sem se prepričal, da to zdravo misel odobrujejo tudi drugi za kmetijski stan vneti časopisi, ter takim županijskim shodom veliko važnost pripisujejo. Žal mi je le to, da beseda, katero sem sejal uže pred 2—3 leti na županijska ušesa — pognala je še le sedaj svojo kal; žal, rekel sem, in to zato, ker vidim, koliko bi se bilo v tem času uže lahko storilo za blagostanje ubozega kmetijskega ljudstva. Dobro se spominjam, bili smo v družbi sè župani, ko sem priporočal, naj se napravijo županski shodi, razlagal pomen teh, ter kaj da bi se s tem doseglo; pripovedoval, kako bi morali biti župani zložni, kako bi se morali med seboj pogovarjati in posvetovati o tej in oni zadevi ter ne biti prepokorni sluge okrajnih glavarjev! Izmed zadnjih je mnogo v tej službi tacih, ki vedó pri kmetijstvu jako malo in vendar imajo vsled svojega dostojanstva največo moč. Oni dostikrat koristne občinske sklepe po vsi svoji moči podirajo, županom pa nepotrebna opravila nalagajo. Nič kaj dobro se pa ne godi županu, ako je on tako surov, da tacih nemčurskih ukazov ne spoštuje. — Mnogo, mnogo težav se dá pri županijskih shodih odpraviti. Vem, da početek ni lahek, vem tudi, da bo mnogo tacih jalovih županov, ki nimajo o tem pojma in bodo tacim shodom ugovarjali in se jih tudi ne vdeleževali; toda tega se vi, zavedni župani, ne strašite. Taki nevedneži pridejo do spoznanja in se spokoré; če pa tudi tega ne, nič ne dél, tri leta in še ne — niso večnost, tačas bode uže vedelo dati ljudstvo tacim — odpust.

Da se moja uže davno izrečena misel od vas, častiti gosp. župani, po vsi slovenski zemlji uresniči, da se o pravem smislu za blagostanje kmetijskega občinstva županski shodi osnujejo, dovoljujem si tu nekoliko opazek dostaviti. Pred vsem je treba vzeti v ozbiljen prevdarek postavo, ki dovoljuje shajati se. Vé naj se uže naprej, da bodo letele pod noge — polena. Po časopisih ali s pismi naj se župani dogovoré za dan shoda, nikakor pa ne somenjski dan; somenj ima opravilo za-se. Potne stroške naj ima župan povrnene iz občinske blagajnice, saj gre za občino. Sklepe pri shodu naj župan najmanj 8 dni potem odboru predloí, in odbor naj svoje mnenje o teh izreče, noben župan naj nikar na svojo pest ne ravna! Dan shoda naj se vselej očitno razglasi, vstop k shodu naj bo dovoljen tudi druzim, samo po sebi se umeje, da beseda ne. Posebno koristni bodo taki shodi o volitvah v deželni ali državni zbor.“

S Tančjega vrha v črnomeljskem okraji. — Pretekli mesec smo imeli volitev občinskega starešinstva; izvoljeni so: za župana Peter Bahor iz Goleka, za svetovalca pa Janez Žagar iz Podloga in Miha Matkovič s Tančjega vrha.

Iz Klanca kamniškega okraja. — Dne 15. p. m. smo imeli pri nas občinsko volitev, pri kateri so bili izvoljeni: za župana gospodar Janez Koritnik iz Klanca, za svetovalca pa gospodar Jurij Porovne iz Klanca pa gospodar Matevž Jerman iz Dobrave.

Iz Škofjeloke 7. febr. — Vsakdo je rekel: „izvrstno smo se zabavali v nedeljo 5. februarija v naši čitalnici. Da je imelo naše narodno društvo v kratkem uže dve lepi veselici, zahvaliti se imamo v prvi vrsti neutrudljivemu gosp. podpredsedniku, ki z delavnim odborom neumorno deluje za povzdigo narodnega in socijalnega

življenja v Loki. Lahko se je o tem vsakdo prepričal v nedeljo, ko je bilo vse meščanstvo kakor ena družina zbrano v čitalničnih prostorih. Izvrstno se je igrala veseloigra v 1 dejanji „Klobuk“, v kateri nas je gosp. B. s svojo komiko razveseljeval. Gospioo Maier-jevo smo videli danes prvič na odru. Veselo smo bili iznenadjeni, ker pridobili smo ž njo naši čitalnici novo mično in izvrstno moč. Vsi drugi igralci so bili jako na mestu in so častno izpolnili svojo dolžnost. Po igri se je zasukal mladi svet, da se je še kateremu starejšemu kri ogrela. Pa kako bi se tudi ne! Krasni spol v elegantnih in okusnih toaletah je bil polnoštevilno zastopan. Reči moram, tako sijajnega plesa uže dolgo ni bilo v loški čitalnici. Občudovaii smo cvetoče naše krasotice, ki so nas, nekatere prvič, počastile s svojim pohodom. Plesalo se je z navdušenjem in ni torej čuda, da smo še le proti jutru zapustili plesišče z nadejo, da se ta predpust še enkrat vidimo v naši čitalnici. — Čisti dohodek zabavnega večera je namenjen napravi nove čitalnične zastave. Upajmo, da se bomo pod novo zastavo ravno tako zmagonosno bojevali za naše narodne pravice, kakor pod staro. — Zvedeli smo, da nas zapusti okrajni glavar g. Derbič ter gré v pokoj. Želimo odhajajočemu v pokoji mirnejše dni, kakor smo jih mi imeli za časa njegovega paševanja. Mi mu vošimo srečno pot! Naslednik mu bo menda grof Pace.

Iz Šiške 6. febr. — Včeraj po šišenski čitalnici prirejena velika beseda v slavo Valentina Vodnika vršila se je v prostorih Kozlerjeve pivarne vseskozi v najlepšem redu, primerno sijajnemu namenu, vpričo mnogobrojnega občinstva. Slavnostne besede pričetek po 7. uri bila je godba izbranega oddelka vojaške kapele. Vrli možki zbor nastopil je pod vodstvom gosp. Justina ter pohvalno pel Nedvedovo „Zvezna“. Potem je predsednik gosp. Franc Drenik govoril Jak. Aleševčevo v heksametrih kaj lepo zloženo „**Slavo Vodnikovo**“, katera naj tu sledi.

Gosta je bila temá po zelenih slovenskih livadah,
Redka je zvezdica kje migljala z meglenega néba,
V pevskem je gaji se čul le redko, pohlevno kak slavec —
Prepevajoč bolj za sé, ko tužnemu milemu ródu;
Pesem njegova toraj ni bila ne glasna ne dolga,
Narod je tudi ni čul, le posamezne bližnje krajine; —
Kedar prenehal je glas, ni bilo v širokem odmeva.
Vila pa pevska bridkó in tužno je zrla po zemlji,
Milo klicála na dan iz gajev domačih je pevce.
Kdo li si upal pa bo, pokázati se iz zelenja —
Jastreba tujca vidéč prežečega pazno na straži!
Skoro je Vili pogúm upádel, prevzela jo žalost;
Drzna obupa roké prav silno prot nebu povzdigne:
„Stvarnik ti mili, ki dal Slovencu posebne si loge,
Dal mu še jezik predrag, sposoben za pesniške zloge, —
Daj in obudi mu še domačega pevca v teh logih,
Peval da ródu bo v slast, a tebi Mogočnemu slavo;
Hvalil bo tebe ves rod zapuščenih mi milih Slovencev.“
Stvarnik je prošnjo to čul, naklonil Slovencem je milost. —
„Idi tje v Šiško“ — veli — „tje v kočo prebornega kmeta,
Tam se bo slavec rodil za tvojega naroda gaje;
Pevska mu žila naj bo; ti bodi mu skrbna vodníca;
Pesnikom on bo vodník, — Vodník bo imé mu preslavno“.
Radostna Vila hiti in najde v zibélici dete,
Ktero skrbno zdaj gojí, obsiplje obilno z darovi.
Slavec ko peti začne, razlega po vseh se Slovencih,
Pridno na dan jih budi, jih kliče marljivo na delo,
Tudi duhá jim vedrí, jim s petjem preganja težave.
Kmalu ga čuje ves rod, buditelja slavčka posluša,
Drugih se pevcev za njim še v gajih domačih oglasi,
Zgine tihote pustóst, veselo prične se gibanje.
Vila slovenska sedaj častilcev dobi preodličnih.
Davno utihnil je že ta pevec, njegove pa pesmi
Bodo donele, doklér bo živel naš narod slovenski.
Slava Vodníku doní, kjer jezik se čuje naš mili,
Slava se bere povsod, kjer piše se naše narečje,
Slava njegova celó predrla slovenske je meje,
Narodom drugim imé je znano prvaka Vodníka,
Národi za-nj nas časté, ponosni po njem smo mi tudi.
Vendar, oj Vila, kaj Ti — kaj Ti pač porečeš Slovencem?!
Ali budila nam boš še takih prevzvišenih pevcev —
Ne obrnila od nas obraza — od nas malomarnih?
Vidiš — sramota je res —: Vodník je še zdaj brez spominka!
Davno bi moral že bron al marmor podobo obraza
Pesnika kazati nam, na mestu ponosnem postavljen.
Vreden spominek težkó mu ubogi pač narod napravi —
Pravo blagó bi bilo zlató, a ne ruda in kamen, —
Toda Slovenec ubog, — še tega dozdaj ni mu zmogel.
Kruto kosila jo smrt, kje Toman, spominka sprožitelj!
Drugih krdelo je mož pobrala nemila škodljivka.
Slednji je šel pod koso — o tuga! — še oče naš Bleiweis.
Nam je spominek on dal, izrekši pred smrtjo besede:
„Šiške čitalnice skrb zdaj bodi spominek Vodníka“.
Željo spolnímo mu to, lotímo nemudno se dela,
Da bo spominek prej stal — res našega vreden rojaka;
Radostno gledal znad zvezd nas bode neumrli naš pevec,
Tebi pa slava, Vodník, naj bode ti slava na veke!

Gerbičev mešani zbor „Čebelica“ pel se je in na živo zahtevanje ponavljal tako lepo, da je slavno občinstvo navdušeno priznavanje izrazovalo. Na to nastopila je zala gospica Košenini s krasnim vencem v roki in deklamovala je z dobrim povdarkom in milim glasom odlično lepo zložbo „Vodniku v spomin“. Eno najlepših narodnih pesmi „Slepčeva tožba“ od K. Klinarja, pel je, spremljevan po možkem zboru, g. Štamcar tako ginljivo, da ni bilo ploskanja prej konec, da je krasno pesem ponavljal. Isto tako se je ponavljal Gerbičev mešani zbor „Keber in cvetlica“ od Veitha. — Zopet nastopila je vojaška godba ter svirala divno lepo narodno „Mehikansko“, v kateri se odlikuje melodija na rogu. Komaj nekoliko pohvala potihne, prične uže igra burka „Gluh mora biti“, katera se je tako živahno in drastično igrala, da je spretnim igralcem donelo priznanje v glasnem smehu in ploskanji. — Ob 9 uri končala je Vodnikova beseda in pričel se ples, kateri je trajal do ranega jutra. Med počitki razveseljevale so šišenske pevke še večkrat veselo društvo in tudi g. Meden segal je vmes s svojim dušepolnim glasom. — Plesalna dvorana bila je prav dostojno olepšana. Podoba Vodnika gledala je iz-za cipres, okinčana z lovorjevimi venci, na rojake svoje, Šiščane.

Iz Ljubljane. — Vreme ima letos prvo besedo, ker je tako nenavadno, kakoršno malokdo pomni in kakoršnega skoro ni več pričakovati. Vedno suho, jasno in — kar je v Ljubljani posebno nenavadno — brez megle, mraza je bilo največ 12 stopinj. Podnevi sije vedno gorko solnce, po cestah je prah, kakor poleti, še vetra ni, da bi ga razpihal. Zemlja je pač zmrznena, pa ne povsod, le drsišče pod Turnom je zamrzneno in naša gospóda se pridno drsa. Ob nedeljah in praznikih hodijo in se vozijo ljudje iz mesta na kmete in kdor gre na kak griček ali celó na Šmarno goro, prinese šop raznih cvetic in zelenja nazaj. Ledenice se lahko in pridno polnijo, akoravno led ni debel. Od raznih strani pa so jele prihajati tožbe o pomanjkanji vode in to pomanjkanje se uže tudi v Ljubljani čuti. Ljubljanica je tako plitva, da jo skoro povsod lahko prebredeš, manjše vodé so pa vsahnile, da morajo mlini ob njih stati. Kmetje od te „zime“ ne pričakujejo nič dobrega. Tudi ljubljanskim delavcem ni po volji, ker si ne bodo nič zaslužili z odpravljanjem snega, po katerem zdaj uže ne le ti, marveč tudi presuha zemlja

zdihuje. Vse to pa potrdi zopet stari pregovor, da „vsem ljudem še Bog ne more vstreči.“

— (*Trgovinsko podporno društvo v Ljubljani*) je zadnjo nedeljo imelo buren občni zbor, pri katerem se je imel voliti novi odbor. Uže več ko 20 let je bilo to društvo v nemčurskih rokah, letos pa so se zdramili narodni trgovci in pomočniki ter pri volitvi vrgli prejšnji odbor tako, da imajo zdaj veliko večino v njem narodnjaki. Nemškutarski trgovci in Schreyeva stranka so zarad tega silno prestrašeni. Zopet veselo znamenje propadanja nemčurstva v Ljubljani!

— (*Okrajni glavar Derbič*) gre v pokoj. Tega je vesel ne le Kranj, ampak tudi ves kranjski okraj. Naj le v miru počiva!

— (*Gospod dr. A. Jeglič*) se je te dni poslovil v Ljubljani ter odšel na svoje novo mesto kanonika v Sarajevu.

— (*† Pavel Waraun.*) Iz Škocijana na Dolenjskem zvemo, da je tam pretekli teden umrl gospod Pavel Waraun, čislan narodnjak tako kakor zdravnik, ki je marsikoga na noge spravil. Nemila smrt med nami pridno kosi. Bodi vrlemu možaku zemljica lahka!

— (*Slavni pevec gosp. Josip Nolli*) se je ob svojem potu na Laško pretekli teden mudil nekoliko dni v Ljubljani. Vodja nemškega gledišča ga je hotel pridobiti za nekoliko večerov, da bi bil v gledišči mu pel. Gospod Nolli je stavil jako pohlevne pogoje, pa ker je nemškega gledišča mošnja tako siromašna, da še teh ni mogla sprejeti, zastonj pa gosp. Nolli našim nemškutarjem ni maral peti, se je pogajanje razdrlo. Prav možato! Nemškutarji slovenskemu gledišču kolikor morejo nagajajo, vodji nemškega gledišča bi bil pa Slovenec gosp. Nolli dober, da bi Slovence s svojim petjem va-nj vabil. Slava mu toraj, da ni maral peti nemčurjem!

— (*Slovensko gledišče.*) Pretekli četrtek je bila zares lepa predstava in gledišče — izvzemši nemškutarske lože — dobro polno, čeravno je bil vodja nalašč napravil ob štirih nemško predstavo. Akoravno mi ne maramo iger, v katerih se judovstvo povzdiguje, je vendar „Deborah“ lepa in ginljiva igra, Cegnarjev prevod izvrsten in res slovenski. Igrala se je tako dobro, da kaj tacega na slovenskem odru zdaj uže dolgo nismo videli. Prvi venec gre gospodični M. Nigrinovi za njeno „Deboro“, katero je tako izvrstno, s takim razumom kazala, da je vse iznenadila in izvabila si obilno burnega ploska; da bo s to igro skoro dosegla rajnco nepozabljivo gospodično Podkrajškovo, tega res nismo pričakovali. Za njo imamo uvrstiti gospoda Danila, njegov „Jožef“ je bil dobro premišljen in pazno igran. Gospodična M. Nigrinova je bila tudi lična prikazen in njena „Ana“ posebno proti koncu vse pohvale vredna. Gosp. Pevec je kazal vaščanskega župana v pravi podobi, gospa Gutnikova pa ravno tako staro judinjo. Gospodje Kajzelj, Sršen, Rus, Šturm in drugi so bili vsi na svojem mestu in gotovi svojih nalog, le skupno igranje ni bilo tako gladko, kakor bi bilo imelo biti pri tako dobro priučenih nalogah. Občinstvo je igralkam in igralcem obilno dajalo zasluženo burno pohvalo. — Predstava ta je pokazala, da se slovensko gledišče, ki je pod prejšnjimi nespretnimi vodstvi skoro propadlo, zopet vzdiguje in da je med našimi diletanti lepih talentov. Le tako naprej!

— (*Izborni ples*), ki je letos nadomestil do sedaj navadno Vodnikovo besedo v ljubljanski čitalnici, je bil obilno obiskovan, kadriljo je plesalo 70 parov. Počastila sta nas s svojim prihodom gospoda deželni predsednik Winkler in general pl. Stubenrauch ter se dalje mudila v dvorani. Prostori so bili zalo okinčani, gospóda odlična, oprave ženskega spola krasne, za ples vse vneto in tako je bil ta ples najlepši, kolikor jih je bilo ta predpust še v Ljubljani. Zdaj je le še „debeli“ četrtek in pustni večer v čitalnici, o postu pa bo nekoliko „besed“, brez plesa pa, se ve da.

— (*Nemški „šulferajn“ na Kranjskem.*) Kar je stari, sivi renegat Dežman v Ljubljani propadel, da svojih „grabelj“ ne more več na Dunaj nositi, je bilo o njem večidel tiho po mestu in deželi, ker njegovo razgrajanje v deželnem zboru se ni slišalo nikamer. Ta tihota je pa sivcu, ki je od mladih nog hrupa in brskanja navajen, postala neprijetna, šel je in stopil na čelo nemškemu „šulferajnu“, ker se mu dr. Schrey za tako načelništvo še premlad zdi. Ta „ferajn“ je na Kranjskem lansko leto tako vspešno deloval za ponemčevanje slovenskih otrok, da je središčno društvo na Dunaji tudi letos za Kranjsko dovolilo 300 gold. za „Ehrengaben“ (Judeževe groše) po 50 gold. učiteljem, ki se bodo v ponemčevanji slovenskih otrok posebno „auscajhnali“. Za to „častno (?) darilo“ se mora pa učitelj, ki je volk ná-nj, oglasiti pri gosp. Dežmanu uže zdaj, da bo ta priliko imel prepričati se, če prosilec naše otroke res tako „potajčuje“, kakor velevajo paragrafi „ferajna“. Šest „ehrengab“ po 50 gold. je, toraj le na noge, lačni nemškutarski učitelji, oglasite se pri Dežmanu! Izvzeti od te konkurence so le učitelji mestnih šol in iz Kočevskega, ker je „šulferajn“ prepričan, da tu takih „ehrengab“ za ponemčevanje treba ni.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — V zbornici poslancev je Pražakov odgovor na Tauffererjevo interpelacijo o slovenskem jeziku pri sodnijah zadovoljil slovenske poslance, vprašanje pa je, če bodo z njim zadovoljni tudi Slovenci sploh in slovenski časniki posebej, ker je vdarec ministrov gotovo bil le tim namenjen. — Zavoljo krvavih homatij v Bosni je tudi tukaj ves svet nemiren.

Iz Trsta. — Na mesto Teuschlna in Raba sta za državna poslanca bila izvoljena Burgstaller in Vidulić, ki ne spadata k „fakcijozni opoziciji“. Besede cesarjeve so toraj Tržačane hudo pretresle.

Iz Dalmacije. — Vladna poročila o homatijah so zeló pomirljiva. O gibanji vojne in drugih vojaških vkrepih se ne sme poročati.

Iz Bosne. — Vladni listi poročajo o več manjših, pa vendar krvavih bitvah. Črnogorski knez stori od svoje strani, kolikor more, za zadušenje upora. Do zdaj se je komaj 200 do 300 Črnogorcev vdeležilo bojevanja. Poroča se, da je na več krajih padlo mnogo upornikov, naših vojakov pa le malo.

Telegram „Novicam“.

Dunaj 8. februarja.

Zbornica je s 155 glasovi proti 145 pritrdila posebni obravnavi petrolejskega davka. Nevolja desnice splošna, ker manjka več poslancev.

Žitna cena

v Ljubljani 4. februarja 1882.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 10 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. 20 kr. — soršice 7 gold. 80 kr. — rži 6 gold. — kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 3 kr. — ajde 4 gold. 87 kr. — ovsa 3 gold. 14 kr. — Krompir 2 gold. 68 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.